

รายวิชา ประวัติศาสตร์

เรื่อง การเมืองการปกครอง
สมัยอยุธยา

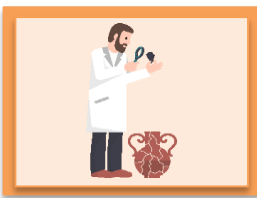
รหัสวิชา ส 22102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ผู้สอน ครุניתยา จวบรัมย์

ทบทวนบทเรียนเรื่อง การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา

ภาพวาดกรุงศรีอยุธยา โดย พิรทรัพย์ วิจิตรชนิกรสืบค้นจาก <https://www.gqthailand.com/life/article/history-of-marriage-and-divorce>
(เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2562)

ปัจจัยในการสถาปนาอาณาจักรอยุธยา

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

สถานภาพ วิสัยทัศน์ และความรู้

ความสามารถของผู้นำ

สภาพทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ

สังคมวัฒนธรรมของบ้านเมือง

การเมืองการปกครอง....

การปกครอง คือ เรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารวางระเบียบ
กฎเกณฑ์สำหรับสังคมเพื่อให้สังคมมีความสุข

นักเรียนรู้จักการเมืองการปกครองแบบใดบ้าง

การเมืองการปกครองสมัยอยุธยา

ภาพการเมืองการปกครอง โดย [prachachat](https://www.prachachat.net/d-life/news-143737) สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/d-life/news-143737>

(เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2562)

1. รัศมีของแสงเทียน
อำนาจรัฐที่แผ่ออกจาก
ศูนย์กลาง

2. เปลวเทียน
บุญญาธิการของผู้ปกครอง

3. ต้นเทียน
เกี่ยวกับจารีต

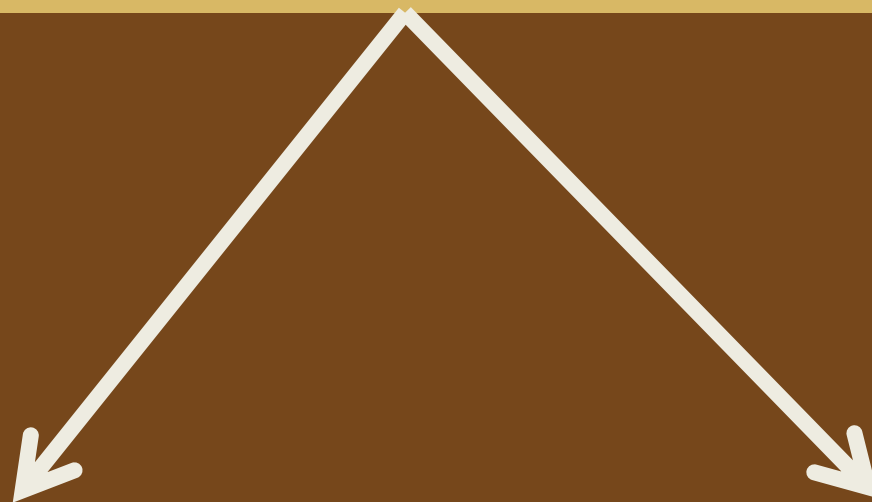

การแบ่งยุคสมัยการเมืองการปกครองสมัยอยุธยา

1. สมัยอยุธยาตอนต้น
2. สมัยอยุธยาตอนกลาง
3. สมัยอยุธยาตอนปลาย

รูปแบบการเมืองการปกครองในสมัยอยุธยา

การปกครองส่วนกลาง

การปกครองส่วนภูมิภาค

สมัยอยุธยาตอนต้น

สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พ.ศ. 1893 – 1991)

การปกครองส่วนกลาง

(ราชธานี) พระมหากษัตริย์แบ่งการปกครองเป็น 4 ส่วน
เรียกว่า จตุสดมภ์ ให้แต่ละส่วนมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กรมเวียง
2. กรมวัง
3. กรมคลัง
4. กรมนา

1.กรมเวียง (มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของราษฎร
ทั่วราชอาณาจักร)

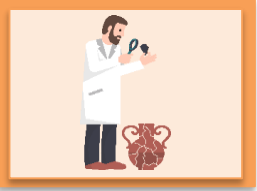
2.กรมวัง (มีหน้าที่จัดระเบียบเกี่ยวกับราชสำนัก)

3.กรมคลัง (มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร จัดหารายได้เพื่อใช้
ในการบำรุงราชอาณาจักร)

4.กรมนา

(มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับการทำมาหากินของราษฎร)

การปกครองส่วนภูมิภาค

เป็นการปกครองหัวเมืองที่อยู่นอกเขตราชธานี
ซึ่งมีการแบ่งเมืองเป็นระดับชั้น โดยมีกรุงศรีอยุธยา
เป็นศูนย์กลาง

หัวเมืองประเทศราช

การปกครองส่วนภูมิภาค

หัวเมืองชั้นนอก เมืองพระยามหานคร

หัวเมืองชั้นใน

กรุงศรีอยุธยา

สมัยอยุธยาตอนกลาง

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. 1991 – 2231

การปกครองส่วนกลาง

มีหน่วยงานทางการปกครอง 6 กรม กรมใหม่ที่จัดตั้งขึ้นมี
เสนาบดีรับผิดชอบ ในหน้าที่ 2 กรม ดังนี้

1. กรมมหาดไทย มีพระยาจักรีศรีอริวงศรัทธานเป็นสมุหนายกมีหน้าที่
ควบคุมกิจการพลเรือนทั่วประเทศ

2. กรมกลาโหม มีพระยามหาเสนาเป็นสมุหพระกลาโหม
มีหน้าที่ ควบคุมกิจการทหารทั่วประเทศ

ปรับปรุงกรมจตุสดมภ์ใหม่

1. กรมเวียง

(นครบาล) มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

2. กรมวัง

(ธรรมาธิการณ์) มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับราชสำนัก

ปรับปรุงกรมจตุสดมภ์ใหม่

3. กรมคลัง

(โกษาธิบดี) มีหน้าที่ดูแลรายรับรายจ่ายและเก็บรักษาพระราชทรัพย์

4. กรมนา

(เกษตรราธิการ) มีหน้าที่ดูแลส่งเสริมให้ราษฎรทำไร่นา

การปกครองส่วนภูมิภาค

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาค
เป็นหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การปกครองดูแลได้ทั่วถึงมากขึ้น
โดยเริ่มจากหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแล ตำบลมีกำนัน
ดูแล แขวงมีหมื่นแขวงดูแล และเมืองมีเจ้าเมืองดูแล

หัวเมืองประเทศราช

การปกครองส่วนภูมิภาค

หัวเมืองชั้นนอก ชั้นเอก /ชั้นโท/ ชั้นตรี

หัวเมืองชั้นใน

กรุงศรีอยุธยา

อยุธยาตอนปลาย

(ในช่วง พ.ศ. 2231- พ.ศ.2310)

ช่วงเวลาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเพทราชาถึงสมัยสมเด็จพระที่นั่ง
สุริยาศน์อมรินทร์หรือพระเจ้าเอกทัศ (พ.ศ. 2231 – 2310)

รูปแบบการปกครองในสมัยอยุธยาตอนปลาย ยังคงยึด
รูปแบบ การปกครองตามที่ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรง
จัดระเบียบไว้ แต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง
บางส่วนในสมัยสมเด็จพระเพทราชา

1. ยกเลิกการแยกความรับผิดชอบของอัครมหาเสนาบดี
ด้านงานพลเรือนและด้านงานทหาร
2. ให้สมุหพระกลาโหมรับผิดชอบทั้งด้านทหารและ
พลเรือนปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้ตั้งแต่เพชรบุรีลงไป

3. ให้สมุหนายกรับผิดชอบทั้งด้านทหารและพลเรือนปกครองหัวเมืองฝ่ายเหนือและดูแลจตุสดมภ์ในส่วนกลาง

4. ให้เสนาบดีกรมคลังรับผิดชอบทั้งด้านการทหารและพลเรือน ปกครองหัวเมืองชายฝั่งตะวันออกและดูแลเกี่ยวกับรายได้ของแผ่นดินและการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ

ใบงานที่ 2.1

เรื่อง การเมืองการปกครองสมัยอยุธยา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเปรียบเทียบการจัดรูปแบบการปกครอง
แต่ละยุคสมัยของอยุธยาทั้งการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
ลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

การปกครองส่วนกลางสมัยอยุธยา

สมัยอยุธยาตอนต้น

สมัยอยุธยาตอนกลาง

สมัยอยุธยาตอนปลาย

การปกครองส่วนภูมิภาคสมัยอยุธยา

สมัยอยุธยาตอนต้น

สมัยอยุธยาตอนกลาง

สมัยอยุธยาตอนปลาย

สรุปการปกครองสมัยอยุธยา

มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมือง
โดยมีจุดมุ่งหมาย ที่สำคัญคือพยายามรวมอำนาจการปกครอง
สู่ส่วนกลาง และควบคุมการปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ให้
มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

